



Õiguskantsler

Anu Uritam
Eesti Kohtunike Ühing
Anu.Uritam@kohus.ee

Teie 19.02.2024 nr

Meie 10.04.2024 nr 14-5/240568/2402114

Austatud Eesti Kohtunike Ühingu esimees Anu Uritam

Pöördusite Eesti Kohtunike Ühingu nimel õiguskantsleri poole, kuna leiate, et [kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus](#) (KRAPS) võib olla vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega osas, millega muudeti kohtunike palkasid.

15. märtsil 2024 jõustunud [seadusemuudatustega](#) lisati KRAPS-i § 17², millega muudeti ajutiselt osa kõrgemate riigiteenijate kõrgeima palgamäära indekseerimist. See muudatus puudutab peaministri, Riigikohtu liikme, riigi peaprokuröri, ministrite, riigisekretäri, ringkonnakohtu liikme, maa- ja halduskohtu kohtunike, riikliku lepitaja, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku palgamäära indekseerimist järgmisel neljal aastal.

[Põhiseaduse](#) § 146 järgi on õigusemõistmine sõltumatu ja see hõlmab ka iga kohtuniku sõltumatust. Kohtunike sõltumatuse tagatised sätestatakse PS § 147 lõike 4 kohaselt seadusega. Üks sõltumatuse tagatis on piisavalt suur palk. [Riigikohus on leidnud](#), et tagatise ei tohi vähendada kindlast tasemest allapoole, nii et see sunniks kohtunikku otsima lisateenimise võimalusi. Kohtunike palk peab olema piisav nende sõltumatuse, erapooletuse ja asjatundlikkuse tagamiseks.

Riigikohtu sõnastatud tingimusi arvestades oleks üldise analüüsi abil keeruline tuvastada KRAPS-i muudatuse põhiseadusvastasust. KRAPS-i muudatusega ei vähendata palka ega võeta ära palgakasvu, vaid üksnes vähendatakse seda. Vähendatud palgakasvu korral suureneks nimetatud kõrgemate riigiteenijate töötasu 2024. aastal 5,5 protsenti, 2025. aastal 3,5 protsenti, 2026. aastal 2,8 protsenti ja 2027. aastal 2,3 protsenti. Tegelik palgakasv sõltub tegelikest oludest tulevikus.

Abstraktselt hinnates ei saa sellist palka pidada ilmselgelt ebapiisavaks. See ei välista, et palk ei võiks olla ebapiisav mõnel konkreetsel juhul. Riigikohtu suuniste järgi tuleb see, kas palk on põhiseaduse mõttes kohtunikule piisav, välja selgitada igal konkreetsel juhul eraldi, võttes arvesse nii kohtunikule ette nähtud teisi tagatise, tema tööga seotud kitsendusi, vastutuse määra kui ka muid asjaolusid. Seejuures tuleb tähele panna, et kohtunikele piisava palga kehtestamine on muu hulgas Riigikogu eelarvepoliitiline otsustus, mille tegemisel on Riigikogul põhiseadusega ette antud raamides teatud otsustusvabadus.

KRAPS-i muutmise seaduse eelnõu [seletuskirja järgi](#) on kõrgemate riigiteenijate palgakasvu vähendamise eesmärk riigi raha kokkuhoid keerulise finantsolukorra tingimustes. Seletuskirjas nenditakse, et kuigi selle ühe kärpemeetmega saavutatav kokkuhoid üksi ei mõjuta

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

märkimisväärselt riigi eelarvelist seisust, on selge, et solidaarsuspõhimõtte alusel väikesed kokku hoitavad summad paljudes valdkondades võimaldavad hoida ära suuri kärpeid üksikutes valdkondades, millel võib olla neile valdkondadele halvav mõju.

Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (CCJE) on [16. oktoobril 2015 esitatud arvamuses](#) leidnud (p 51): „On selge, et põhiseaduslike õigusnormide raames on kohtusüsteemi rahastamine ja kohtunike tasustamise otsused lõpuks seadusandja vastutusallas. Sellegipoolest tuleks alati järgida Euroopa standardeid. CCJE on andnud soovitusi kohtuvõimu rahastamise kohta. Kohtuvõim peaks selgitama oma vajadusi parlamendile ja vajadusel justiitsministeeriumile. Järsu majanduslanguse korral peavad kohtunikud sarnaselt kõigi teiste ühiskonnaliikmetega elama selle ühiskonna majandusolukorra sees, mida nad teenivad. Seevastu kohtusüsteemi kroonilist alarahastamist peaks ühiskond kui tervik pidama vastuvõetamatuks. Seda seetõttu, et selline krooniline alarahastamine õõnestab õigusriigi põhimõtte alusel toimiva demokraatliku ühiskonna alustalasid.“

Palun vabandust vastuse viibimise pärast. Kuna tegemist on olulise küsimusega, kaalusin põhjalikult mitmeid argumente. Kuigi abstraktselt hinnates ei ole põhjust kahelda kohtunike palga piisavuses, on omaette väärtus ka stabiilsus. Kohtunike palga puhul ei ole Riigikohus esitanud stabiilsust põhiseaduspärasuse tingimusena. Sellest hoolimata pean äärmiselt kahetsusväärseks kohtunike palgasüsteemi stabiilsuse kõigutamist ning kohtunike palgatõusu vähendamist suuresti populistlikel eesmärkidel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Marju Agarmaa 693 8447
Marju.Agarmaa@oiguskantsler.ee

Liina Lust-Vedder 693 8429
Liina.Lust-Vedder@oiguskantsler.ee